

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Band: 83 (1970)

Rubrik: Ligia Romantscha = Lia Rumantscha : rapport annual 1969
Autor: [s.n.]

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 05.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

LIGIA ROMONTSCHA
LIA RUMANTSCHA

Rapport annual 1969

Register

50 onns Ligia Romontscha	3
Lavur cumina	3
La radunonza da delegai	4
Il Cussegl	4
La Suprastonza	5
Il secretariat	6
Las scoulinas	6
Il teater	8
Publicaziuns dalla LR 1969	8
Publicaziuns sustenidas	9
Periodicas dalla LR 1969	9
Nossas societads affiliadas	10
Quei e tschei dalla famiglia romontscha	24
Nos morts	25
Contribuziun annuala dallas vischnauncas	26
Scolettas sustenidas dalla LR per igl onn 1969	26
Quen annual 1969	27
Bilanza 1969.	31

50 onns Ligia Romontscha

Igl onn 1969 ei staus en tuts risguards sut l'enzenna dil 50avel anniversari da nossa societad da tetg ch'ei vegnida fundada ils 26 d'october 1919. Suprastonza e Cussegl ein dalla bial'entschatta stai pertscharts che quei eveniment porschi ina caschun beinvegnida per far resplender il patratg dil manteniment e dalla promoziun da nies lungatg mumma en nova glischur. S'entelli ch'ins ei staus cunscients che la historia dalla LR e da sias societads afiliadas ei en medem temps era quella dils megliers umens che la romontschia ha possedi. Quels umens digl anim grond ein maina vegni staunchels da mussar al pievel la valor decisiva dil lungatg e dad admonir el da buca schar daventar el l'unfrenda d'indifferentadad e d'in patertgar da nez e gudogn. Cun lur lavur sacrificonta ed endinada han els prestau ina cuntribuziun persunala decisiva e nunemblideivla. L'egliada engraziivla el vargau e l'admiraziun per las prestaziuns da nos antenats ein senza dubi legitimas el mument ch'ins fa il pass sur la sava dil miez tschentaner. Buca meins impurtonta ed urgenta ei denton la necessitad da far in inventari critic dalla situaziun hodierna e da dar in sguard curaschus enviers igl avegnir dalla LR e da nies lungatg periclitau insumma. Quella concepziun dil giubileum ha anflau expressiun impressiunonta el discuors festiv da prof. dr. Jon Pult a caschun dalla radunonza da delegai dils 18 d'october a Cuera.

Lavur cumina

Il final exprimiu e suprem dalla LR sco societad da tetg ei quel da tender enviers la pli gronda unitad pusseivla. La lavur cumina da tut ils Romontschs ei francada egl emprem artechel dils tschentaments sco pensum principal. La LR ha priu mintga caschun ch'ei sepurschida egl onn giubilari da clamar ils Romontschs a quella lavur cumina per in bein cumineivel. Tras radio e televisiun, en la pressa e radunonzas ei quei tema central adina puspei vegnius formulaus e quei sil funs d'ina responsablidad fundamentala. Ina responsablidad che va lunsch sur las exigenzas purmein linguisticas ora e che va sil viv e sil funs da nossa existenza insumma.

Lavur cumina, cuminonza, cumineivladad astgan buca restar bials plaid. Els ston glischar tras ovras sche nus lein evitar la digren totala, la sperdita da substantzia e l'unfrenda da nusezi. Sche nus considerein la situaziun senza illusiun e patos, pia cun spért clar e gigin, stuein nus constatar en tutta mudestiadad ch'il patratg dalla responsablidad cumineivla, dalla solidaritad da derivonza e dalla lavur cumina cunscienta, vulida e beinfatga ei aunc buca daventaus carn. Schi ditg che quei ei buca il cass ein las vestas per igl avegnir stgiras e la speronza mo ina glisch brausla.

La radunonza da delegai

Ils 18 d'october ein ils delegai dallas societads affiliadas seradunai tier in cumin romontsch festiv a Cuera. Ensemen cun ina roscha illustra ed impressiunonta da hosps han els festivau en moda e maniera digna mo mudesta igl anniversari da nossa LR. Quei di han la famiglia romontscha e quella da ses amitgs e fauturs documentau cun perschasiun la voluntad da purtar il bein artau en tut sia valur e bellezza allas rivas dil tschentaner. Il Departement federal digl intern che demuossa adina puspei gronda capientscha e simpatia per nos basegns ei staus representaus entras siu secretari general Wilfried Martel, ferton ch'il cau dil Departement d'educaziun, cusseglier guvernativ Hans Stiffler, ha purtau ils salids ed auguris da nossa regenza cantunala.

La voluntad da mantener era egl avegnir nossa ierta spirtala ei era semanifestada el conclus unanim dil Cussegl grond dils 24 da matg d'accordar alla LR in subsidi annual pli ault. Confederaziun e Cantun han pia dau suatientscha cumpleina alla istanza dalla LR e cheutras rinforzau considerablamein la basa materiala da nossas acziuns vegentas.

Il Cussegl

El senn d'ina inventarisaziun critica ha il Cussegl incaricau ina cumissiun dad examinar il problem e moviment dallas scolettas, ch'ei stadas entochen oz il fundament dil model da nossa acziun linguistica. L'inventarisaziun pertucca tut las scolettas digl intschess romontsch e la situaziun linguistica dallas vischnauncas cun scolettas

romontschas. In aspect ordvart impurtont ei quel dalla formaziun e scolaziun intensivada dallas mussadras. En quei connex se presenta per il proxim avegnir la damonda dalla incorporaziun ni integraziun dalla scola da mussadras dalla LR el vegnent seminari cantunal per mussadras. La cumissiun ha elaborau in respectiv memorandum per mauns dil Departement d'educaziun. S'entelli che la LR sto e vegn ad insister sin ina formaziun e scolaziun speciala dallas mussadras romontschas, essend che lur pensum e final ei sin divers camps in auter che quel dallas mussadras in summa. La LR spera da puder arrivar ad ina sligiazion e collaboraziun cun il Cantun e quei se capescha senza stuer unfrire quei ch'ella ha realisau tochen oz cun grondas unfrendas.

Medemamein el senn d'ina inventarisaziun critica e d'ina documentaziun cumpletta ha il Cussegl numnau ina pintga cumissiun che duei sefatschentar da rudien cun la questiu d'ina retscherca scientifica da meins en tiara romontscha. Igl ei il pensum dalla cumissiun da sclarir ensemen cun specialists dil fatg tut las damondas preliminaras, sina quei ch'il Cussegl sappi en enconuschientscha dils detagls principials, tecnicos e materials prender ina decisiun per mauns dalla radunonza da delegai. Dad ina tala retscherca spetg'ins sper l'inventarisaziun critica e la documentaziun tecnica e practica las premissas scientificas per formular ina politica cultural-linguista per igl avegnir.

La Suprastonza

Sper la discussiun e preparaziun dallas acziuns allegadas ei la Suprastonza — e cun ella era il Cussegl — sededicada intensivamein alla situaziun finanziaria ordvart stendida dalla LR. Bein han Confederaziun e Cantun concediu in augment considerabel da lur subvenziuns annualas. Quella augmentaziun munta denton per part nuot auter ch'ina ulivaziun dalla carischia subentrata el decuors dil decenni vargau. Per l'otra duei ella esser la basa per puder intensivar las acziuns fatgas entochen oz e per metter ad ir novas acziuns. Las pusseivladads da spargnar e da sanar la situaziun dada ein per quei plitost pintgas.

Grazia alla capientscha e promptadad dallas societads affiliadas ed entras certas restricziuns eis ei reussiu da sminuir quest onn il deficit considerablamein. Sche nus lein denton continuar ed intensivar la lavur entschatta, stuein nus anflar novas fontaunas e pusseivladads finanzialas.

Il secretariat

Cun la fin da matg ha nossa giuvna da biro, Ursulina Desax da Danis, bandunau la LR per serender egl exteriur. Nus prendein bugen quella caschun per engraziar ad ella per la buna lavur prestada durant plirs onns. La giuvna da biro dalla LR ha d'ademplier in interessant mo era pretensius pensum.

L'entschatta settember ha giuvna Sabina Spinnler da Bonstetten surpriu la successiun da giuvna Ursulina. Giuvna Sabina che posseda il diplom mercantil e quel da mussadra da scoletta menava vivon la scoletta ladina d'exercezi dalla LR a Cuera. Cun ella possedein nus ina forza ordvart qualificada che enconuscha sper ils fatgs mercantils e tecnics la situaziun dil romontsch da rudien. Nus giavischein ad ella in fritgeivel e liung operar tier la LR.

Igl examen da cunscienza che nus essan vidlunder da far savess tgunsch e bein modificar considerablamein l'activitad dil secretariat. Gia oz san ins nudar sco segira la necessitad d'in contact pli serrau ed intensivau cun la populaziun ed oravontut cun nossas autoritads da vischnaunca e scola. Il secretari vegn a stuer prender pli intensiv che tochen da cheu contact oravontut era cun nos scolasts ch'ei in umens da clav dil moviment romontsch. Nus essan perschua di ch'el vegn sco anteriur scolast ad anflar ureglia aviarta, prontadad e capientscha tier ses collegas digl intschess romontsch.

Las scoulinas

L'an scuors ais sto per las scoulinas ün an da müdedas e svilup. Ils 14 avrigl ho cumanzo il prüm cuors d'intraguidamaint in «Chesa Rumauntscha» cun 8 participantas:

Silvia Allenspach, Felben TG; Alfonsina Cahenzli, Siat; Ursina Caprez, Zuoz; Sour Ursula Derungs, institut da Glion; Anna Florin, Samedan; Sour Ulrica Flury, institut da Glion; Lina Horber-Peer, Sent; Margrita Petschen, Mustér.

Il seguond cuors da scolaziun cun 5 participantas ho gieu lö dals 7—31 lügl ed il terz cuors cun 6 participantas dals 4—30 avuost, tuots 2 cuors in «Chesa Rumauntscha».

Illas duas scoulinas a Cuera sun düraunt l'an scolastic gnidas preparadas 8 practicantas per ils cuors.

La CMR ho organiso sia dieta annuela a San Murezzan dals 7—9 november. Sur 40 mussadras haun piglio part da quels 3 dis da scola-ziun, e sgr. Hendri Spescha, secretari LR, ans ho cun sieu stupent referat: «Aspects psicologics dal rumauntsch» danouv do impuls ed eir curaschi da rester cumbatantas per nossa nöbla ierta.

In schner e favrer haun gieu lö las diplomaziuns da las 6 giunfras chi avaiavan la sted absolvo il terz cuors. Ils 6 favrer ho il president da la LR, sgr. dr. P. Ratti, pudieu surder a tuottas 6 candidatas il diplom: Erica Baumann, Champfér; Crista Bezzola, Silvaplauna; Frena Christoffel, Flem; Claudia Jörg, Domat; Rosa Spescha, Ruschein; Clara Solèr, Tumegl.

Il cumainzamaint marz sun per la prüma vouta 9 candidatas gni-das a Cuoir a per fer ils examens da recepziun per il cuors da mussadras dad ün an chi cumainza in october 1970.

«La Scoleta»

- Nr. 104 schner: Uraziuns e chanzuns da la damaun
Nr. 105 marz: Versins da dainta e da dumbrar our
Nr. 106 october: Gös da cumpagnia per dadains ed our il liber

Referats

«L'impurtaunza da las scoulinas rumauntschas». Quist referat ais gnieu giavüscho da las vschinaunchas Domat, Flem e Zignau. «Buns givarets»: Breil.

Nouvas scoulinas

Cun grand plaschair avains constato cha adüna dapüssas vschinaunchas muossan il bsögn d'avrir scoulinas. La cifra s'ho augman-teda da 59 sün 66. La dumanda zieva mussadras ais usché granda chi d'ais il prieveil da na pudair furnir avuonda mussadras. (Our da quists motifs avains stuvieu lascher serro la scoulina da Pasqual.)

In Surselva haun seguaintas scoulinas aviert lur portas:

- Laax cun giunfra Martha Camathias
Sagogn cun giunfra Alfonsina Cahenzli
Zignau cun giunfra Margrita Petschen
Vuorz cun giunfra Ursula Elsbeth Joos

In Engiadina:

Samedan ho üna terza scoulina chi vain mneda da giunfra Beatrice Parpan e Puntraschigna üna seguonda suot la direcziun da giunfra Ursina Cabalzar. Sent ho uossa eir üna scoulina sur an cun duonna Lina Horber.

Preparativs

Eir l'an scuors ho purto bgera lavur cun preparar il cuors d'ün an. Tuot nossas forzas sun oz ingaschedas cun preparativs e damaun cun der uras a las scolaras. Che furtüna d'avair tuot ils locals vulieus in Chesa Rumauntscha!

Gratulaziuns

Giunfra Anna Capadrutt Dalegn/Preaz e duonna Tregna Fümberger, Calantgil haun accumulieu lur 25avel an scoulina. Nus gratulains ed ingrazchains per lur grandas prestaziuns.

Per glivrer ün cordiel grazcha fich a tuot nossas mussadras chi lavuran di per di per nossa favella. Ma eir a nossas magistras ed a sgr. Hendri Spescha per sieu sustegn cun der uras in scoula e cun sia grand'incletta per las scoulinas saja ingrazcho cordielmaing.

L'inspectura: Angelina Secchi

Il teater

Sil camp dil teater romontsch ein nossas speronzas e nos giavischs per igl onn da rapport buca secumpleni diltut. Ulteriurs auters pensums han impediü nus da sededicar da rudien a quella ton impurtonta damonda. Ensemen cun la Societad pil teater popular svizzer vegnin nus denton segir ad anflar per igl onn proxim ina via ed ina migliur dalla situaziun.

Publicaziuns dalla LR 1969

Cudischets OSL e LR, ediziun cumineivla dall'Ovra svizra da lectura per la giuventetgna e dalla LR:

Nr. 1068 Dani, tias nuorsas da Gion Deplazes, sursilvan.

Nr. 1069 La veglia dalla Cafuglia da Casper Seeli, sursilvan.

Nr. 1070 S c o l a r s s c r i v a n , carnet interromontsch screts da scolaras e scholars.

Nr. 1071 I l v a i r a g n è d a B e t l e h e m da Erika Schubiger/ Duri Gaudenz, ladin.

Nr. 553/I L a t g o r a d a M a s c h a l C u r d e g n da Alphons Daudet/Franzestg Schmid, surmiran, 2. ediziun.

En ediziun dalla LR:

M a u r u s e M a d l e i n a da Alois Carigiet, versiun ladina e sur-silvana da Cla Biert e Hendri Spescha.

V i a e v e l o p e r P l a s c h e F l u r i n a , entruidament da traffic da Duri Capaul / J. C. Arquint / Alexi Decurtins, ladin e sur-silvan.

Ensemen cun l'Uniun dals Grischs:

F a i n m a n ü , istorgias per uffants da Cla Biert.

En connex cun las ediziuns lessen nus exprimer nies sincer e resentiu engraziament alla PRO HELVETIA ed alla Cuminonza da lavur grischuna per il bien cudisch per lur susteniment generus. A nos auturs, scribents e translatur in grond Dieus paghi per lur lavur.

Publicaziuns sustenidas

P a s s a i n t e n l a n e i v , patratgs an rema da Gion Peder Thöni, ediziun digl autur.

D i e G e r m a n i s i e r u n g v o n B o n a d u z i n g e s c h i c h t - l i c h e r u n d s p r a c h l i c h e r S c h a u da Pieder Cavigelli. Casa editura Huber, Frauenfeld.

Periodicas dalla LR

I l G i u v e n G r i s c h u n , fegliet meinsil per la giuventetgna romontscha grischuna. Cumpara en tuts idioms sis gadas duront il temps da scola. Redacziun: Clau Derungs, Razén. Collaboraturs: Nicolaus Caduff, Degen; Angelo Tscharner, Giuvaulta; M. A. Schaniel, Tinizong; Rico Falett, Lavin. 5. annada.

L a P ù n t , fegliet per la Sutselva. Redigius da Stiafen Loringett, Cuera. Cumpara mintga meins. XVIII. annada.

L a s c o l e t a , fegliet per la Cuminanza Mussadras Rumantschas (CMR) en tuts idioms. Redacziun: Angelina Secchi. 20avla annada.

Nossas societads affiliadas

Societad Retoromontscha

Cun plascher e satisfacziun astgein nus mirar anavos silla lavur prestada. Nossa suprastonza ha delibrau las fatschentas currentas da nossa societad en duas sesidas dils 9 matg e dils 26 da settember; la Cummissiun filologica ha tractau las damondas scientificas da nies institut en duas sesidas dils 11 da schaner e dils 21 da zercladur. La radunonza generala ha giu liug ils 19 da december a Cuera.

1. Nos organs

Il DRG ha fatg igl onn da gestiun buns progress. Quels dis vegn il tierz faszichel a bandunar la stampa, aschia che nus arrivein puspei als treis faszichels (60, 61, 62), allas 12 artgas stipuladas e prevedidas per treis redactors, malgrad ch'il tierz redactor, prof. dr. J. Arquint, ei pér naven da calonda settember tier nus e quei mo miez il temps. Quest niev sforz da nos redactors mereta nossa renconuschientscha.

Las Annalas ein cumparidas questa primavera en lur 82avel tom, puspei in volum da varga 300 paginas cun las Funtanas da dret, ils Tschantamaints da Semedan. Beneventar lessen nus ultra dils valents collaborators vegls era dus giuvens. Quei fa plascher. Per prevegnir a scadina malentelgientscha denter redactors, suprastonza ed auturs vein nus scaffiu in model da contract che duei passar en vigur igl onn proxim. En quei contract ei era la damonda da separats sclarida.

2. Biblioteca Ziegler

Quest onn ei sepresentada la pusseivladad da cumprar ina biblioteca romontscha dad in vegl antiquar K. Alfred Ziegler, morts avon paucs onns. Cun agid dil cantun ord il Fondo cultural sco era cun sustegn dil seminari romanist dalla universitad da Turitg vein nus cumprau questa biblioteca per 22 melli francs e repartiu encunter pagament ella sin: Fundaziun Planta, Biblioteca claustrala, SRR, Universitad da Turitg, Biblioteca episcopala, Museum retic ed entgins interessents privats. Aschia han numerus cudischs vegls puspei anflau la via a casa. Nies institut, oravon nies cauredactor han giu considereivlas breigias ed acquistau buns merets en caussa. La biblioteca da nies institut ha ultra da quei astgau retscheiver donnaziuns davart da sgr. Chr. Simonett e la casa purila grischuna, dallas soras

Paula e Julia Jörger, dalla Ligia Romontscha ord il relasch St. Burnies. Era il brat da dublettas culla Biblioteca cantunala, la Biblioteca privata Condrau, la Biblioteca episcopala e. a. han gidau ad amplificar considerablamein nossa biblioteca.

3. D a m o n d a s p e r s u n a l a s

Cull'entschatta avrel accumulenescha nies cauredatur ses 65 onns e retila dapi igl emprem fenadur pensiun, suenter ch'igl ei finalmein stau pusseivel a nossa societad suenter considerabels sforzs da metter quella en uorden. Igl ei reussiu a nossa suprastanza da gudi gnar dr. Schorta per ina ulteriura lavur en nies institut. Tenor contract dils 26 da settember vegn dr. Schorta a luvrar per nus durant sis meins ad onn, sch'ei fa da basegns e sias forzas lubeschan aunc dapli, cunter bonificaziun commensurada. Quest contract vala per treis onns. La carga da cauredatur vul el ad interim suprender mo per in onn.

Nus essan leds da saver mantener a nies dicziunari questa excellenta forza da lavur e sperein da saver far aunc per onns diever da sia gronda esperienza e savida.

Il settember vargau vein nus plinavon saviu far in contract cun sgr. prof. dr. J. Arquint. El vegn per ils proxims treis onns incaricaus cun ina mesa piazza da redatur en nies institut, suenter ch'il Cantun ha dau ad el congedi per quei temps. Nus savein bien grau al Cantun Grischun sco al Cussegl pign per quest act da beinvoglientscha viers nossa gronda ovra fundamentala.

A sgr. prof. Alexi Decurtins ha la suprastanza dau la lubientscha da leger durant il semester d'unviern 69/70 ultra da Friburg era mintga jamna ina ga in miez di a Turitg. Nus sperein che quest contact cun las universitads sco oravontut cun la giuventetgna studentica gudogni era in tec alla ga per nus forzas novas. Nus astgein buca piarder ord egl era questa mira, sche nus vulein garantir la continuaziun dalla ovra senza stuer reduzir tempo e ritmus. Ils temps ein semidai taluisa che ins sto beingleiti ir cun latiarna a tschercar las forzas da lavur qualificadas. Sgr. prof. Karl Huber, nies president dalla Cumissiun filologica ei ussa decan dalla facultad filosofica a Turitg ed ha aschia remess igl uffeci da president. Siu successur ei prof. dr. Hch. Schmid, medemamein dalla universitad da Turitg. Nus engraziein a prof. Huber per sia stenta e lavur e giavischein a siu successur plascher e cuntentientscha en siu uffeci. Prof. K. Huber ha la suprastanza elegiu unanimamein sco commember d'honor, sespruond aschia da dar expressiun a nossa renconuschientscha per ses merets.

Essend che dir. Tista Murk ha abdicau sco member dalla suprapostanza, vein nus elegiu per el in successur en la persuna da ser rev. R. Parli. Tista Murk ha fatg part da nossa suprapostanza dapi 1947. Dils 1956—66 eis el staus nies actuar. El mereta nies cordial engraziament.

4. Fatgs allegreivels

Prof. Alexi Decurtins ei vegnius clamaus a Turitg per leger leu duront il semester d'unviern sur la litteratura sursilvana. Prof. Hch. Schmid ei vegnius elegius president dalla Cummissiun filologica e prof. K. Huber nies commember honorari.

Nies cauredatur dr. Schorta e prof. Pult, nies vicepresidente, ein vegni elegi honorificamein ella Cummissiun federala che ha la tgira per damondas dils Romontschs e dil romontsch alla scola aulta.

Nus lessen buca concluder quest onn e quest rapport senza engraziari a nos commembers da suprapostanza e cummissiuns, a nos redactors sco a tuts nos gidonters, fautors ed amitgs per lur lavur e beinvuoglientscha demussada.

G. Deplazes

Romania

La Surselva sesanfla da present en in process da midada. Quei sereferescha buca il davos era sil camp linguistic e cultural. Entochen ussa era quella regiun quasi totalmein romontscha. Quei maletg semida e vegn aunc a semidar els proxims onns ualti anetg. La populaziun residenta ei daveras aunc romontscha, mo l'influenza d'elements jasters sin nossa viarva e cultura crescha da di per di cun intensitad augmentada. Quei ei per part in effect dil svilup general che sefa novissimamein era enteifer las scheinas romontschas. Tuttina beneventein nus quei svilup, che porscha a nossa populaziun ina undreivla existenza e satisfa cheutras ad in basegns primar dil cars-tgaun. Per quei setracta ei da promover la prosperitad, era sch'ella engrevegiescha nossa existenza culturala. Quels fatgs stuein nus risguardar, cu nus sestentein da mantener nies lungatg matern. Nus stuein adattar nies moviment romontsch a quella situaziun. Quei ei buca lev per organisaziuns diletantass, senza instruments effizients. Mo ei setracta tuttina da far tut il pusseivel per arrivar plaun a plaun a mesiras d'acziun, corrisponentas alla nova situaziun. La Romania spera d'obtener in grond agid leutier entras la retscherca scientifica, che la Ligia Romontscha ponderescha da realisar.

L a s c o l a

Igl ei buca necessari da metter en evidenza la muntada dalla scola per il manteniment dil romontsch. Ei entscheiva gia tier ils pignets — tier la s c o l e t t a — sco quei che la LR ha constatau gia daditg. A vesta dalla situaziun en Surselva, eis ei legreivel, ch'ei vegn era cheu fundau talas instituziuns. Per igl onn 1969 eis ei da menziunar Lags e Zignau. Perencunter ha la scoletta romontscha dalla pleiv catolica da Glion da sbatter cun certas difficultads. Ils geniturs ein denton decidi da mantener ella vinavon. Aschinavon ch'ei regia ina buna collaboraziun denter LR e societads regionalas, eis ei segir pusseivel d'encuraschar ina u l'otra vischnaunca da fundar ni silmeins da mantener scolettas romontschas.

Tier la s c o l a p r i m a r a sespruein nus da star en stretg contact cun las conferenzas scolasticas per saver arranschar cuors da perfecziun e realisar auters postulats dil scolaesser. Cun interess persequitein nus era l'instrucziun romontscha al seminari scolastic, demai che quella ei da gronda muntada per las scolas romontschas.

L a s e d i z i u n s

La Romania sezza ha ediu 1969 mo igl Ischi, annada 53/54 (1966/67). L'edizium dils annuaris daventa pli e pli ina grevezia finanziaria strusch surportabla per nossa societad. Perquei ha la suprastonza incaricau ina cumissiun sut il presidi da Ignazi Beer d'elaborar ina proposta per ina sligiazium, considerond ils differents aspects sco pusseivladads financialas, cuntegn e fuorma dallas publicaziuns.

A caschun dalla radunonza da delegai dils 28 da december 1969 ha la cumissiun presentau in emprem rapport. Ella postulescha ch'il T s c h e s p e t vegni buca edius mintga onn sco tochen dacheu, mo-bein lu, cu nus possedein ina ovra da qualitat che s'impona. Ils scribents giavischan era in vestgiu individual per lur ovras.

Ariguard igl I s c h i, ch'absorba ina summa considerabla, propona la cumissiun d'examinar ina collaboraziun cul Calender Romontsch. La radunonza da delegai approbescha en principi quellas directivas. La cumissiun, amplificada entras 5 persunalitads, vegn a cuntinuar las contractivas ed elaborar ina proposta definitiva per la proxima radunonza.

Il Capetel sursilvan prepara l'edizium dalla s o n t g a s c a r t i r a en romontsch. Dalla translaziun s'occupescha sur lic. teol. Gion Martin Pelican gia dapi liung temps. In emprem tom cumpara el decuors dalla primavera 1970. Quella ovra ei senza dubi dad eminenta muntada per nies romontsch sursilvan. Cun desideri spetgein nus la re-edizium dil v o c a b u l a r i tudestg-romontsch sursilvan.

P r e s s a r o m o n t s c h a

Novas sligiazions sil camp d'ediziuns ed en special dalla pressa s'imponan pli e pli. Suentar ch'il project d'in supplement interromontsch allas gasettas existentas ei vegnius refusaus categoricamein da certas varts, havein nus spetgau autras iniziativas. Talas ein allura era vegnidas lanzadas el decuors da 1969. La Romania vegn a sustener tuttas emprovas ch'intendan da rinforzar la pressa romontscha.

A u t r a s a c z i u n s

La fundaziun da secziuns localas els vitgs ei aunc buca s'avanzada fetg. La realisaziun da quella idea frunta sin difficultads, ed ei sedamonda, schebein nus vulein buca seconcentrar mo sin il promotur e ses collaboraturs. Cun quei problem vegn la suprastonza aunc a s'occupar intensivamein egl onn proxim. En connex cun la radunonza dils scripturs romontschs a Sedrun, ha la Romania gidau ad organisar ina serada romontscha.

Ils students han prevediu ina s c u n t r a d a c u l s s c r i b e n t s romontschs, nua ch'els vulan discussiunar problems dalla litteratura romontscha, oravontut il connex dalla litteratura romontscha cun la societad hodierna.

Ina acziun che serepeta adina puspei ei la f a t s c h a d a n o s vitgs. L'inventarisaziun els vitgs sursilvans, procurada dils students, ei terminada. Ussa setracta ei da valetar quels resultats e d'instradar acziuns adequatas.

La cumissiuin per la r e s t a u r a z i u n d i l C u r t i n d ' h o n o r a Trun ha preparau la finanziaziun, aschia ch'ins spera da saver exequir las lavurs el decuors da 1970. La radunonza da delegai ha approbau in reglament davart il proceder ed il dretg d'undrientscha. Tenor quel dueien persunas ord igl intschess romontsch dalla Ligia Grischa, sefatgas specialmein meriteivlas per la cultura el pli vast senn dil plaid, vegnir undradas en quei liug historic. La fixaziun dallas persunas meriteivlas succeda entras in comite special e quei sin proposta dalla Renania e Romania.

Per conclusiun savein nus aunc remarcar entgins legreibels f a t g s p e r s u n a l s . Nies valent commember da suprastonza, sur canoni Giusep Pelican, ei vegnius numnaus vicari general dalla diocesa da Cuera. Prof. dr. Alexi Decurtins, nies vicepresidente, ha obteniu per il semester d'unviern 1969/70 ina incumbensa alla universitad da Turitg. Il Cussegl pign ha elegiu lic. fil. Isidor Winzap sco successur da prof. dr. Alfons Maissen al seminari scolastic per l'instrucziun romontscha.

A tut quels che han sin ina moda ni l'otra contribuü alla promozion da viarva e cultura e da nossa societad admettein nus in cordial engraziament.

Dumeni Columberg

Uniun dals Grischs

Acziuns:

La concorrenza da recitaziun da poesia e prosa rumantscha, manada tras quist on per la prüma vouta ha gnü lö a Samedan (per l'Engiadin'ota e Bravuogn) ed a Scuol (per l'Engiadina bassa e la Val Müstair). Las sairadas han gnü ün fich bun esit. A Samedan han tut part 23 ed a Scuol 25 scolars e scolaras da prüma fin nouvavla classa. Las sairadas sun gnüdas inramadas cun chant e musica da las scoulas dal lö.

Il Radio rumantsch ha organisà sün iniziativa ed idea da l'Uniun dals Grischs ün « Quiz interrumantsch ».

Sco üsità vaina organisà eir quist on ün cuors da teater. In chasa da scoula d'Ardez vain trattà da sar mag. sec. Jon Semadeni il tema « Il teater in scoula ».

L'acziun « Fatscha da noss cumüns » sto gnir reorganisada i'ls prossems ons tant co pussibel. Ils mezs per quist'acziun sun displaschaivelmaing fich restrets.

Publicaziuns:

« Fain manü » nomna Cla Biert seis nouv cudesch d'istorgias. La tschernna es adattada per infants da desch ons amunt.

No sperain cha'l cudesch per infants « Emil e'ls detectives » possa eir bainbod sortir da la stampa. Quista istorgia es gnüda tradüta dal tudais-ch da M. Bischoff.

Pels pü pitschens es in preparaziun l'interessanta istorgia da « l'homina l'aua » (Preussler/Bischoff).

Üna surpraisa per blers sarà dal sgür la cumparsa da la « Biblia per infants » dad Anne de Vries, tradüta da W. Vital. La cumparsa da quist stupend cudesch es statta pussibla cun la collavuraziun tanter ils colloquis da ravarendas e l'Uniun dals Grischs.

Pressa:

La nouva cumischiun dal Fögl insembel cul redactur tschercha cun schlantsch novas vias per sgürar l'avegnir dal Fögl Ladin.

Jon Plouda

Uniung Rumantscha da Surmeir

La suprastanza dall'Uniung Rumantscha da Surmeir ò er chest'onn sa do totta fadeia da canalisar igls interess digl muvimaing rumantsch vers la veira meira ch. v. d. vers igl promover e cultivar igl lungatg rumantsch surmiran. Gist per chel scopo én nias creos igls noss organs officials, Igl Noss Sulom, Igl Calender Surmiran e La Pagina da Surmeir. Uscheia èn chels er igl onn corrent cumparias regularmaintg.

Igl Noss Sulom è gio cumparia an sia 48avla annada bagn redigia digl sies fidevel e fitg premuro redacter sigr. scolast secundar Gion Peder Thöni, igl cal tgapescha adegna schi bagn da coordinar prosa e poesia ed uscheia delectar igls sies lectours. Nous angraztgagn agl redacter digl Noss Sulom per sia activitad, sia capacitad e sia fidevладad. Chel sentimaing dangraztgevladad maretta el da tot igl pievel rumantsch.

Igl Calender Surmiran mademamaintg redigia cun gronda capacitad e gost da sigr. Faust Signorell, scolast secundar, ò scu adegna delecto blers lectours rumantschs cun igls interessants tractats istorics. Igl lectour rumantsch catta er ainten chel prosa e poesia an buna variaziun. Er igl redacter digl Calender Surmiran maretta per sia gronda lavour igl noss angraztgamaing scu er chel digl antier pievel rumantsch.

La Pagina da Surmeir chella tgera «Colombigna Surmirana» è cumpareida mintga meis regularmaintg. Er chella è fitg bagn redigeida da sigr. scolast secundar Cyrill Brenn. Er schi ella cumpara angal en'da agl meis porta ella adegna las actualitads surmiranas. Igl premuro redacter tgapescha fitg bagn da culeir ni rimnar las ivettas e metter chellas ainten la petta, per uscheia lascher gustar noss pievel rumantsch chell'antschadada litterara. Noss cordial angraztgamaing scu er nossa admiraziun e rancunaschentscha per sia gronda lavour dessen esser en radi d'animaziun per sies futur operar scu redacter.

Pass ainten la neiv en codeschet cun belas poesias da Gion Peder Thöni è sortia dalla Stampareia da Franz Durisch a Domat, ainten igl decurs da chesta stad. Igl autour ò do or igl codeschet sen agen chint. An rancunaschentscha ed angraztgevladad ò l'Uniung Rumantscha da Surmeir surpiglia l'expediziun da chell'ovra. La suprastanza dall'URS angraztga agl autour er per chella admirabla lavour, tgi dat pardetga da sia activitad ed interess per igl noss tger e bel lungatg da mamma.

La Meirana scu secziun studentica dall'URS ò sot l'iniziativa digl sies nov president, sigr. Adolf Schaniel, student a Turitg, mano se an Sur- e Sotses igl toc teater «Igl foz saramaint» cun grond success. L'Uniung Rumantscha da Surmeir ò sustignia chell'acziun cun ena dota da frs. 200.—.

La supranza ò gia 4 sedutas ed igl parsoura è sto delego tar las sedutas digl Cunsegl dalla Leia Rumantscha, scu er tar sedutas partinent la reorganisaziun dallas scolettas e per discutir dumondas dalla reformaziun dalla pressa rumantscha.

La Leia Rumantscha ò pudia festivar igl 18 d'otgover igl sies 50avel anniversari. Tar chella festa è er stada anvidada la supranza dall'URS cun igls redacters digls noss organs. Tar chella occorrenza vagnsa nous purto igls noss saleids d'angraztgamaint e gratulaziun alla Leia Rumantscha an furma musicala.

Pressa rumantscha: Cun grond interess persequitescha la supranza igl svilup segl intschess dalla pressa rumantscha. Sainza dubi è gist la pressa ena pitga essenziala per igl mantignamaint digl noss lungatg, chegl v. d. betg angal digl Surmiran ma bagn digl Rumantsch an general. Nous sustignagn parchegl tottas iniziativas tgi pudessan gidar a rinforzar la posiziun dalla pressa rumantscha.

Chorviril Surses: Dont en curt rapport sur dall'actividad per igl mantignamaint digl noss Rumantsch, lessa er menziunar chella bela festa populara digls 22 da zarcladour a Savognin. Ena tala festa ò adegna ena gronda valeta culturala e successiva e chegl principalmaintg per igl pievel da muntogna.

Radunanza generala 1969: Chella ò gia lia igls 14 da december a Savognin. Igl noss vigl parsoura, sigr. deputo Toni Cantieni, ò tignia igl referat principal sur «Planisaziun ainten igls cumegns». Igl referent digl de ò trato en tema fitg actual. Tras sia gronda ancunaschentscha da chella matergia ò el pudia porscher agls responsabels representants digls differents cumegns en fitg bung mossaveia per igl avigneir. El ò catto en angraztgevel ed interesse auditori.

Alb. Camen

Renania

La Renania ha igl onn vargau giu da deplorar la sperdita da dus fervents romontschs e commembers honoraris da si'uniun. Il matg ei morts Peter Janki da Vuorz, anteriur parsura dalla Renania, e viers la fin digl onn Risch Gaudenz da Luven. Els ruaussien en pasch! Schegie che las retschas seslucan, sto la lavur pil manteniment da

nies lungatg ir vinavon. Oz va ei en nies intschess, specialmein ella Sutselva, fetg grev d'anflar persunas che stattan a disposiziun per in uffeci ni l'auter dalla Renania.

Ils periodics dalla Renania, «Casa Paterna» e «Calender per mintgagi», han puspei astgau cumparer ils 1969 regularmein. Plinavon ha la Renania fatg ina reediziun dalla Surselva VIII en offset, da quei fetg encuriu cudischet cun la interessanta collecziun da canzuns per chor viril da Hans Erni. Ina nova ediziun dallas Ovras Gian Fontana ei prevedida per la fin 1970, eventualmein l'entschatta 1971. Legreivlamein ein differentas instituziuns, denter quellas era la Ligia Romontscha, stadas prontas da sustener e cheutras render pusseivla la finanziaziun da quell'impurtonta ovra.

Il mars 1969 ha giu liug la radunonza da delegai dalla Renania a Maton silla Muntogna da Schons. Cun quell'ocasiun han la secziun renana ed il chor mischedau dalla Muntogna-sura dau la representaziun dil giug musical «La stiva da filar» da Tumasch Dolf. In grond publicum ha assistiu cun interess e plascher a quei eveniment.

Dils ulteriurs eveniments renans dil 1969 numnein nus: Il fevrer ina sera da referat cun discuors da podium a Glion; el centrum ei stau in referat da dr. Willi Dolf, Cuera, sur da problems dalla scola professionala. Igl avrel ha ina cumissiun dalla Renania sut il presidi dil cassier, Gion Kunfermann, organisau ina stupenta fiasta d'affons ad Andeer; legreivel ei stau igl agid ch'ils organisateurs han astgau guder da differentas varts, specialmein dalla vischnaunca d'Andeer e dalla secziun renana da quei liug, mintgina sut la bitgetta da signur dr. Gieri Ragaz. Affons ord igl intschess dall'entira Renania, daven da Lon e Maton tochen si Vuorz, han priu part ed ein semiserai en giugs sportivs, cun canzuns e concepts. Talas sescuntradas che han anflau in bien eco, duein vegnir repetidas. Igl october han delegai dalla Renania priu part dalla emperneivla festividad 50 onns Ligia Romontscha a Cuera.

Sper las secziuns existentas en gl'intschess renan eis ei gartegiau a persunas iniziativas d'era fundar mintgamai ina secziun dalla Renania a Tavau (cau: Gallus Pfister, scolast) ed a Cuera (cau: Danuet Camenisch, scolast). Quellas secziuns han gia realisau ina activitad, a Cuera per part ensemen cun l'Uniun dals Grischs. Als sforzs reuni dils da Cuera eis ei reussiu da contonscher duront sis meins d'unviern mintgamai in priedi romontsch. Tochen ussa ha quei usit giu in bien success.

Era la cumissiun «Fatscha da nos vitgs» sut il presidi da Andreas Darms, Favugn, ei buca stada lischenta. Igl onn vargau han ins cuntinuau cun inscripziuns romontschas a Duvin, Riein,

Pitasch, Flond e Veulden. Per il proxim temps ei previu, muort ils mieds augmentai, in'acziun aunc pli intensiva. — C u o r s d a l u n - g a t g per carschi vegnan dai quest unviern els sequents loghens: Calantgil, Andeer, Tusaun, Veulden, Trin, Flem e Vuorz. Per il susteniment e vicendeivel operar cun ils organs dalla Ligia Romontscha seigi exprimiu nies meglier engraziament.

Martin Bundi

Uniun da Scriptuors Rumantschs

I sun gnüdas fattas 20 prelecziuns, ad uffants e creschüts, a Tarasp, Vella, Ramosch, Zernez, Cuoira (Ladinia), Mustér, Sedrun, Medel. Nus eschan fich cuntaints d'avair per quist on chi vain daplü mezs per quist intent, siond ch'eu n'ha darcheu stuvü refüsar dumondas per prelecziuns per mancanza da mezs, quai ch'eu fetsch fich invidas. Prelecziuns da scriptuors promovon la conscienza interrumentscha, ün puonch essenzial per imprendar as cugnuscher, a la fin. Nus ingrazchain a la LR per sia incletta (capientscha).

Da prümvaira es gnü signur dr. Beidler pro nus ed ha referi davart ils drets d'autores. Il secretari da l'Uniun da scriptuors svizzers es hom versà in materia e nus eschan cuntaints da pudair ans volver ad el per chattar la storta tanter ils paragrafs fallatschus e maligns chi sovent ans laschan trar la cuorta cun edituors erudits e glischaröls. A la radunanza generala a Sedrun, chi ha tut ün andamaint allegraivel e früttaivel, vain nus deciss da nun entrar sco uniun aint illa «Alpenländische Schriftstellerbegegnungen». Mo nus intimain a singuls da tour part privatamaing. Ils motifs per quista refüsa sun da uorden finanziel impustüt. Signur Marcus Defuns es gnü acceptà sco nouv commember. La Cumischiun litterara ha premià lavuors da Gion Deplazes, Andri Peer e Ludovic Hendry. Per l'on 1970 sun entradas 9 lavuors novas, per part voluminusas. Vus vezzais insomma cha'ls scriptuors rumantschs sun fich bravs.

D'utuon vain nus gnü ün inscunter culs scriptuors rumens, tips intelligiaints chi dan para nüglia mal da chefar als Russ. I han dit cha la cumbatta dals Rumantschs sumaglia ün pa a quella da Don Quixote. Nusoters vain lura fat valair chi detta eir muglins nunvezzai-vels. Lura ils Rumens han dit cha per els Don Quixote saja ün grond eroe. Cun quai ils scriptuors rumantschs d'eiran fich cuntaints. Eu pigl part hoz ad üna radunanza da l'Uniun da scriptuors svizzers, rapreschentant ils scriptuors rumantschs. Eu dumond s-chüsa.

Cla Biert

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiun (CRR)

Sen giavisch digls organs da la Leia Rumantscha vign er igl rapport da la Cumünanza dacodavant a s'adattar agl onn calendari scu tgi vign practitgia gio ossa tar las otras societads affiliadas. Consequentamaintg è igl rapport digl onn 1969 pi curt, essend tgi chel digl onn passo (1968) cumpigliava igl spazi da taimp digl matg 1968 anfignen igl matg 1969.

Per la societad Svizra da radio e televisiun è igl onn passo betg sto ena perioda leva. Chella instituziun, tgi è permanent an stretg contact cun la populaziun e giolda igl monopol per la derasaziun dallas emissiuns da radio e televisiun e stada sotaposta a noschas criticas da diversa provenienza e bagn savens cumpletamaintg contradictoricas. Er co sa manifestescha igl conflict tranter las generaziuns. Tschertas criticas èn absolutamaintg betg obiectivas. Ins ò l'impressiun, tgi en cal gruppa tschertga da dominar per sies vantatg radio e televisiun sainza az render chint dalla diversitat dallas opiniuns. An occasiun dalla davosa radunanza generala dalla SSR ò igl president central André Guinand constato cun satisfacziun, tgi per furtegna seia la Svizra anc ena naziun, tgi vegia an gronda majoritad, sen per maseira, libertad e veira democrazia.

Nonobstant la critica, tgi porta bagn savens sainza dubi er elements constructivs, vign la SSR er sen venavant cun igls sies mezs limitos an vista agl complex camp da lavour (dersaziun d'emissiuuns an quater lungatgs) betg angal a mantigneir igl nivell quantitativ e qualitativ d'anfigen ossa, ma bagn tschartger da migliurar igl program segls differents sectors.

Igl svilup dalla tecnica e la evidentata concurrenza tranter radio e televisiun portan cun sasez problems, tgi ston neir disolvias. Dond en sguard sen las finanzas dall'SSR ins pogl constatar, tgi la cefra d'affars monta oz igl dischdobel davant 15 onns. Igl onn 1954 figurava ella cun 17 milliuns e segond igl preventiv digl onn 1970 cun 170 millions. Quest augmoint è d'atribueir an amprensa lengia agl grond domber d'abonnents da televisiun. Ma er segl sector digl radio ègl da constatar en grond progress durant la perioda da 1954 a 1970. Igl domber d'ouras da diffusiun è carschia da 11 800 igl onn 1954 a passa 30 000. Davant chella situaziun sto la societad s'occupar cun dumondas d'organisaziun, scolaziun e finanzas. Gio da treis onns anno vign mess gronda peisa sen la furmaziun digls quaders ed ena scolaziun sistematica digls collaboratours. Ainten igl preventiv digl onn 1970 figura en credit da 1,3 milliuns per la furmaziun professiunala digl persunal dalla televisiun. Concernent igl sector radio stat ena somma da 400 mella a disposiziun.

L'autonomia finanziaria dalla SSR sto naturalmaintg er esser garanteida, senachegl tgi ella saptga adampleir las sias obligaziuns, vol deir realisar igls programs an moda independenta. La televisiun è igl mument an grad da satisfar allas sias obligaziuns cun igls mezs da finanzas disponibels. Per igl radio è la situaziun pi difficila. Avant tgi saveir inditgir las cefras necessarias an quel risguard ègl basins da stabileir igls plans da program sen lunga vista, tgi dapendan dallas pusseblitads tecnicas, spezialmaintg dalla structura dalla reit da dif-fusiun. Chel problem dess proximamaintg neir sclaria sen taragn internaziunal digls organs dalla PTT. Per antant dispona la SSR anc da 5 milliuns reservas per scopos da radio.

Tar chellas retschertgas an connex cun las finanzas sto er igl aspect da razionlisaziun neir risguardo. Tschertas emissiuns custosas e pac adattadas per igl radio, dessen neir derasadas dalla televisiun.

Pianavant vign per igl futur ad aveir li ena miglra repartiziun digls costs generals tranter radio e televisiun.

La societad regiunala da la Svizra tudestga e ruman-tscha ò an 5 sedutas dalla suprastanza s'occupo an amprema lengia cun igl transferimaint digl orchester sinfonic da Turitg a Basilea. Chella schliaziun e neida approvada digl comité central.

Da gronda purtada ella stada la discussiun digl previa artetgel dalla costituziun federala concernent radio e televisiun. Aint igl ravogl dallas societads commembras erachel problem gio nia tracto igl onn avant. La suprastanza regiunala ò catto, tgi igl text previa per chella revisiun seia betg digl tot cler an sia formulaziun e savess cotras periclitar l'acceptaziun tras igl pievel. La suprastanza racumonda ord chellas ponderaziuns, tgi er la relativa lescha vigna preparada avant tgi metter an votaziun igl artetgel da costituziun. Dasperas divers affars da rutina ò la suprastanza regiunala fatg var-sacantas tschernas. I sa tracta co da tschernas ainten cumischiuns da la regiun scu er d'ampluias seigl per igl sector da radio e televisiun. Da gronda impurtanza è stada la nomina digl nov chef dala partiziun infurmaziun tar la televisiun scu successor da signour H. O. Staub. Igl nov elegia signour Willy Kaufmann ò sen fundamaint da la sia buna scolaziun, formaziun speziala ed experientscha sainza dubi las premissas per satisfar agl grond e delicat pensum da chel dicasteri. Ma er las tschernas da Martin Furgler, chef da sarvetsch tar la partiziun sport, Hanspeter Danuser, partiziun cultura e scienza, Rudolf Flury tar la madema partiziun, Rudolf Frei tar la partiziun informaziun per igl ressort economia, e Guido Wüest tar la partiziun familia ed educaziun per igl ressort dumondas religiousas e sozialas òn gia ainten la pressa en eco fitg positiv.

Igls pi urgents problems, tgi vignan ad occupar la societad regiunal igl proxim taimp sarron da metter an funcziun igl nov studio da televisiun a Turitg, eriger da nov u angrondaneir igl studio da radio a Basilea er scu stabilmaint da la direcziun da radio da la regiun, d'examinar la dumonda da finanzs sen lunga vista, tschartger ena nova concepziun per las emissiuns localas e d'integrar las emissiuns rumantschas an moda cuntantevla aint igl program da la regiun.

Per la CRR seza ò igl onn passo puspe purto grond muvi-maint. Sen fundamaint dalla nova organisaziun digl radio e telescola ò la suprastanza tscharnia la nova cumischun, tgi sa cumpona ord las sequentas persunas:

Franz Capeder, scolast, Salouf;
Luzi Tscharner, inspectour da scola, Coira;
Claudio Gustin, scolast secundar, St. Maria;
Martin Huder, scolast secundar, Samedan;
Augustin Manetsch, scolast secundar, Mustér;
Dr. Alfons Maissen, prof. alla scola cantunala, Coira, redactour da la periodica radioscola;
Sep Item, scolast, collaboratour digl post da programs, Coira.

Aint igl decurs da la stad ò signour inspectour Tscharner demissiono scu commember dalla cumischun radioscola ed an sies pe ò la suprastanza tscharnia scolast Gion Kunfermann, Coira. Sen proposta da la suprastanza e da la cumischun radioscola ò la suprastanza da la societad regiunala tscharnia inspectour da scola Töna Schmid scu delego ainten la cumischun naziunala telescola e prof. Alfons Maissen scu delego ainten la cumischun naziunala radioscola. Per la cumischun regiunala telescola òn suprastanza e cumischun radioscola proponia igls scolasts secundars Claudio Gustin ed Augustin Manetsch. La suprastanza da la societad regiunala ò accepto chellas propostas unanimamaintg.

La cumischun da programs dalla CRR è sa redunada igls 14 da zercladour 1969 a Coira sot igl presidi digl president da la CRR tar sia seduta constitutiva. Signour scolast Ludvig Morell da Samedan è nia tscharnia scu president. Scu actuar ò la cumischun numno redactour Hans Caprez, Coira. Sen basa digls statuts è la cumischun da programs en gremium consultativ. Chella schliaziun è betg ena specialitad da la CRR. Siva las normas digls statuts da la SSR òn tot las cumischuns da program seigl naziunalas u regiunalas ena muntada consultativa. Cun chegl dess l'impurtanza da la cumischun da programs betg neir schminueida. Aint igl sies discurs davant igls delegos an occasiun da la radunanza generala ò igl directour general Marcel

Besançon fatg attent, tgi il character consultativ da las cumischuns da program dess sa manifestar pi savens er avant tgi en emissiuin vigna derasada, per exaimpel adegna cura tgi exista tscherts dubis sur dall'opportunitad u la presentaziun d'en program. L'obiecziun tgi savess neir fatga, chegl seia en incumbenza da la giunta, constat betg. La giunta ò numnadamaintg an amprema lengia da s'occupar cun la planisaziun e producziun digls programs.

Igls 27 da settember 1969 ò la CRR salvo sia radunanza generala. Dasperas la fatschentas da rutina ò la radunanza stuia ramplazar treis commembers digls sies organs, tgi vevan demissiono. Scu commember dalla suprastanza vign tscharnia an pe da dr. Pally, dr. Fidel Caviezel, secretari digl departamaint da finanza cantunal, aint igl cunsegl per rev. Martin Cavegn, rev. Vinzens Bertogg, Pitasch ed ainten la cumischun da programs scu successour da dr. Caviezel, stud. phil. Giusep Decurtins, Trun. An en interessant referat diluzidescha igl anteriour parsoura dir. Christian Badraun igl stadi actual e problems tecnicos da radio e televisiun aint igl Grischun. Igl premi sustign lavour radio-televisiuin vign cumpartia a magister Nuot Vonmoos, dirigent e componist, Puntraschigna, ed agl valent chor viril Lumnezia.

Igl nov chef da programs dr. Clemens Pally è antro an funcziun ufficialmaintg igl 11 d'october 1969. El veva pero gio durant la stad presto blera e minuziosa lavour an connex cun diversas emissiuins. I descha da menziunar tar chella occasiun er las grondas prestaziuns da Sep Item durant igl taimp digl interregnum. I vi betg numnar igl domber d'ouras suplementaras per betg neir an conflict cun la lescha. Bagn spert siva tgi dr. Pally era an carica òn el e signour Item constat, tgi las relaziuns segl post da programs seian insuffiziantas tant ariguard persunal scu indrezs tecnicos. Ord chella ponderaziun òn els giavischia ena conferenza ansemen cun la suprastanza e 2 rapresentants da la regiun, numnadamaintg igls chefs dall'administraziun e da la tecnica. Igl esit da chella extendeida discussiun è sto detg positiv er schi vagn igl mument betg anc contanschia tot chegl tgi levan. An vista alla gronda lavour segl post da programs ègl da tigneir an igl per igls proxims onns er en eventuala midada digl stabilimaint. Chegl sa lascha naturalmaintg betg far d'oz sen dumang. La lavour digl post da programs consista betg angal ainten la realisaziun da las emissiuins rumantschas. El stat er a disposiziun per igl sarvetsch tecnic da studios orsoura. Per igl onn 1969 monta igl domber da talas prestaziuns 361. — An relaziun cun l'acziun da la cadagna da vanteira digls 15 da november 1969 an favour digl carstgan spiritalmaintg mendous ò igl post da programs luvro cun grond success. Igl resultat da la collecta reiva sen ca. 40 000 frs.

La collaboraziun tranter igl post da programs e la giunta è prosperevla. La tendenza d'aquistar er forzas giovnas per la produziun e la preveida sculaziun digls collaboratours da program è da beneventar fitg.

St. Sonder

Quei e tschei dalla famiglia romontscha

(avrel—december 1969)

Nus nudein cheu zaconts fatgs ed eveniments, bein cunscients da buca saver esser cumplets:

Sco niev cau dil survetsch commercial dalla Viafier Retica ha il Cussegl d'administraziun elegiu nies cumpatriot el. inschegnir e lic. oec. publ. **Claudio Casanova** da Cumbel. Sco iniziativa anteriur president dalla secziun studentica dalla Romania vegn el segir era en siu niev uffeci a ver en egl la causa romontscha e ses problems.

La radunonza communal da Scuol ha decidu unanimamein da buca duvrar pli il num dubel «Scuol/Schuls», mobein mo il num romontsch Scuol. Ina decisiun legrevla che anfla speranza imitaziun era en auters loghens.

Dils 8 entochen ils 12 d'avrel ha il seminari romontsch dall'Universitad da Friburg sut la direzziun da prof. dr. **Alexi Decurtins** ensemen cun ina partida persunalitads dil moviment romontsch fatg in viadi da studi el Friaul ed ellas Dolomitas. Il viadi ei staus in success cumplein en tuts graus.

Igl enconuscent film «Flurina» che sebase sil cudisch d'affons dad **Alois Carigiet** e **Selina Chönz** ei vegnius premiaus al festival da film «Rassegna Internazionale Cinematografica» cun il grond premi «Razzo d'Oro».

Suenter in discuors dil president dalla cumissiun predeliberonta, deputau **Otto Largiadèr**, Puntraschigna ed in votum da deputau **Toni Cantieni**, Vazsu, ha il Cussegl grond decidu ils 22 da matg cun 98:0 vuschs d'alzar la subvenziun dil Cantun alla LR dad 80 000.— sin 120 000.— frs. ad onn. A cussegliers, deputai ed administraziun schein nus in grond Dieus paghi!

Il premi radio e televisiun dalla CRR han obteniu uonn il cumpo-
nist e magister **Nuot Vonmoos**, Puntraschigna ed il **Chor viril Lumnezia**. Gratulaziun cordiala als digns undrai.

Nos morts

Ils 29 da matg ei president P e t e r J a n k i, Vuorz, naschius ils 1885, ius vi en la perpetnada. Sper sia activitad sociala e politica ha Peter Janki era dedicau sias forzas a lungatg e cultura. Duront onns ora eis el staus suprastont ed in temps era president dalla Renania. Cun el piarda la romontschia ina persunalitad profilada e marcanta.

En siu 50avel onn ei morts ils 6 d'uost A l u i s A r p a g a u s, in raquintader da grondas qualitats. Igl autur da «Per rovens e runtgas» (Tschespet 29) ei staus tut sia veta igl um dalla sufrientscha fisica e psihica. E tut sia veta eis el staus en l'umbriva. Sias ovras vegnan senza dubi a glischar ton pli clar egl avegnir.

Ils 6 da december ei il valent cumponist e dirigent W a l t h e r A e s c h b a c h e r ius suenter ina liunga e dolurusa malsogna vi en l'armada gronda. Ils merets dad Aeschbacher per la canzun romontscha e per la formaziun pedagogica d'ina entira generaziun da dirigents romontschs ein ordvart gronds.

Nus lein tener nos morts en buna e respectusa memoria. Lur prestaziuns duein animar nus da far il nies, mintgin sin siu post ed en la mesira cumpleina da sias pusseivladads.

Il parsura: dr. Pierin Ratti

Contribuziun annuala dallas vischnauncas

Per igl onn 1969 han las suandontas vischnauncas pagau questa contribuziun:

S-chanf	46.70	Sumvitg	20.—	Morissen	20.—
Breil	100.—	Parsonz	10.—	Tumegl	30.—
Andeer	100.—	Riom	20.—	Ruschein	30.—
Duin	10.—	Pigniu	5.—	Medel/Lucmagn	20.—
Guarda	10.—	Tersnaus	10.—	Fuldera	5.—
Vignon	15.—	Sur	10.—	Zernez	200.—
Tinizong	50.—	Sta. Maria	20.—	Valchava	10.—
Andiast	15.—	Vuorz	40.—	Schnaus	10.—
Lohn	3.20	Ziràn	50.—	Surcuolm	10.—
Puntraschigna	80.—	Samedan	125.—	Zuoz	120.—
Rueun	25.—	Flond	10.—	Madulain	10.—
Bonaduz	50.—	Tarasp	20.—	Preaz	30.—
Tschlin	20.—	San Murezzan	50.—	Ardez	50.—
Lumbrein	30.—	Casti	50.—	Uors-Peiden	10.—
Surcasti	10.—	Sagogn	50.—	Trin	40.—
Razén	50.—	Salouf	20.—	Domat	100.—
Silvaplana	50.—	La Punt-		Laax	30.—
Segl i. E.	20.—	Chamues-ch	20.—	Alvagni	20.—
Mulegns	10.—	Mustér	50.—	Müstair	20.—
Tujetsch	30.—	Scuol	100.—	Calantgil	20.—
Castrisch	20.—	Scharans	25.—	Trun	50.—
Brinzauls	15.—	Camuns	10.—	Ramosch	30.—

Scolettas sustenidas dalla LR per igl onn 1969

Alvagni	800.—	Puntraschigna	500.—	Surava	1 000.—
Bravuogn	500.—	Razén	500.—	Tinizong	500.—
Casti	500.—	Sagogn	500.—	Trin	500.—
Castrisch	500.—	Samedan	2 000.—	Valbella	500.—
Champfèr	500.—	San Murezzan	500.—	Vaz	500.—
Danis-Tavan.	500.—	S-chanf	500.—	Vuorz	500.—
Glion	500.—	Segl	500.—	Zignau	500.—
Lantsch	1 500.—	Silvaplana	500.—	Zuoz	1 000.—

Quen annual 1969

A. Quen general

EXPENSAS

Expensas per organs e personal

Cussegl	3 373.25	
Suprastonza	1 500.05	
President	3 000.—	
Nuder	750.—	
Cumissiuns	2 414.55	
Pagas al secretariat	43 308.80	
Paga per schubergiar	1 502.40	
Supplement da carischia	4 693.80	
Supplement da famiglia ed affons	1 950.—	
Supplement d'esperienza	1 584.80	
SVS / SI / CCF	3 627.40	
Segirada d'accidents	955.70	
Prestaziun agl anteriur parsura	2 400.—	
Contr. alla segirada da spargn	53.60	
Contr. alla segirada da pensiun	1 906.15	73 020.50

Cuosts da biro

Cuosts da viadi e representaziuns	3 504.35	
Material e maschinas da biro	3 168.95	
Francatura e vitgira	477.60	
Telefon	1 272.15	
Cuosts da banca e schec postal	430.45	
Tscheins per biros e magasins	6 535.75	
Scauldament da biros e magasins	1 117.56	
Glisch e forza electrica biros e magasins	512.75	
Material per schubergiar	112.25	
Reparaturas ed installaziuns	786.—	17 917.81

Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	139.—	
Abonnaments per gasettas e diversa	860.60	
Inserats	516.—	
Propaganda generala, rapport annual, scartiras d'orientaziun	9 218.30	
Lavurs tras tiarzas personas	117.—	
Tscheins passivs	404.95	
Segirada da fiug	183.80	
Cuosts divers secretariat	255.25	11 694.90

SUBSIDIS

Subsidis regulars

Società Retorumantscha	3 700.—	
Romania	5 000.—	
Uniun dals Grischs	3 700.—	
Renania	3 700.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	3 700.—	
Uniun da Scripturs Romontschs	1 000.—	
Cumünanza Radio Rumantsch	300.—	21 100.—

Subsidis supplementars

Società Retorumantscha	2 000.—	
Romania	9 600.—	
Uniun dals Grischs	6 480.—	
Renania	2 160.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	2 880.—	
Uniun da Scripturs Romontschs	600.—	23 720.—

Per survetsch da referats		678.40
Per la fatscha da nos vitgs		2 565.85
Per periodicas d'affons		—.—

Divers subsidis

URS per «Mossaveia da plects novs»	—.—	
USR per studis	—.—	
USR per cumissiun litterara	500.—	
USR per ovras litteraras novas	3 100.—	
USR pil teater	—.—	
USR per seradas romontschas	—.—	
UdG per «L'aviöl» e «Dun da Nadal»	870.—	
A particulars (5 000.— ord reservas)	5 500.—	
Per ediziuns litteraras e musica	—.—	9 970.—

Scoletta

Pagas allas mussadras	50 505.90
Paga alla instructura	16 390.80
Paga per schubergiar scoletta Cuera	2 997.60
Supplement da carischia	4 704.60
SVS / SI / CCF	3 595.85
Segirada d'accidents	779.70
Provediment per instructura e mussadras	2 084.30
Cuosts da viadi per survegionza	1 174.95
Cuosts da viadi per mussadras	387.40
Ediziun «La Scoleta»	300.—
Subsidi Conferenza CMR	450.—

Cumpra da material e moblias	2 234.25	
Tscheins per scolettas e cuors mussadras	9 117.75	
Scauldament per scolettas e cuors mussadras	1 046.28	
Glisch e forza electrica scolettas e cuors mussadras	294.15	
Material per schubergiar scolettas Cuera	117.30	
Reparaturas scolettas	—.—	
Subsidis a scolettas	16 000.—	
Cuosts divers	145.25	112 326.08

Cuosts specials per mantener il lungatg

Pil teater	4 096.—	
Per cuors da lungatg	8 157.40	
Mieds didactics rom. per scolas fund. tudestgas	117.50	
«Il Giuven Grischun»	8 724.80	
Cuors en scola	3 487.10	
Lectura Sutselva ed il Plaun	—.—	
La Pùnt	2 000.—	26 582.80
		<u>299 576.34</u>

ENTRADAS

Subsidis e contribuziuns

Subsidi regular dalla Confederaziun	190 000.—	
Subsidi supplementar dalla Confederaziun	—.—	
Subsidi dil Cantun	120 000.—	
Contribuziun dallas vischnauncas	949.10	
Sligiau Legat Cadonau	—.—	310 949.10

Entradas ord investiziuns

Tscheins	105.15	
Tscheins ord fonds	850.—	955.15

Entradas diversas

Contribuziuns publicas per scolettas	19 393.25	
Marcau da Cuera	10 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Taxas dils scolarets	5 759.85	
Cuors da lungatg	4 045.—	
«Il Giuven Grischun» (1969/70 ord res. 1 500.—)	3 251.95	
Marcau da Cuera per instrucziun romontscha	2 000.—	
Entradas diversas	—.—	
Restituziun supplement per affons	960.—	
Scuntraziun cuosts per ediziuns	13 326.85	
Entradas per documentaziuns	109.80	60 846.70
		<u>372 750.95</u>

B. Quen per las ediziuns

EXPENSAS

Cuosts per ediziuns

Vocabulari da Surmeir	5 312.—	
Pledari dalla Sutselva.	3 506.50	
Cudischs OSL e LR (1969/70 ord res. 5 000.—)	6 130.25	
Ouvras Peider Lansel, Il tom	250.—	
Reediziun Vocabulari tud.-rom. sursilvan	8 605.10	
Reediziun Dicziunari tud.-rom. ladin	4 000.—	
Emil e'ls detectivs	1 250.—	
Maurus e Madleina (ord res. 6 000.—)	17 012.80	
Via e velo per Plasch e Flurina (1969 ord res. 4 000.—)	7 448.—	
La strietta (sursilvan)	3 900.—	
Fain manü (ord res. 2 000.—)	7 999.10	
Canzuns	683.50	
Diversa	5 350.80	71 448.05

Cuosts secundars

Scuntraziun cuosts secretariat	14 020.85	
Cuosts da viadi	—.—	
Francatura e vitgira	971.97	
Installaziuns per magasins	1 550.—	
Propaganda	785.90	17 328.72

Sminuaziun da valeta

5 136.30

93 913.07

ENTRADAS

Contribuziuns

Cantun per Maurus e Madleina	2 000.—	
Pro Helvetia per La strietta surs.	2 000.—	
Cum. pil bien cudisch da giuv. per La strietta	2 000.—	
Cum. pil bien cudisch da giuv. per Maurus e Madl.	2 000.—	
Cum. pil bien cudisch da giuv. per Fain manü	2 000.—	10 000.—

Vendita

Divers cudischs	30 210.15	
Augment debiturs	2 046.48	32 256.63
		<u>42 256.63</u>

Quen general

Cuosts	299 576.34
Entradas	372 750.95
Avanzament	<u>73 174.61</u>

Quen d'ediziuns

Cuosts	93 913.07
Entradas	42 256.63
Deficit	<u>51 656.44</u>

Bilanza 1969**ACTIVAS**

Cassa	459.35	
Shec postal LR	4 062.12	
Shec postal La Pùnt	327.32	
Quen current banca cantonala	32 795.25	
Debiturs divers	286.60	
Debiturs dallas ediziuns	7 091.35	
UdG per Ouvras P. Lansel	3 162.—	
Participaziun Radio Turitg	200.—	
Cudischs avon maun	<u>74 283.85</u>	122 667.84
Maschinas da biro	1.—	
Mobilias da biro	1.—	
Mobilias da scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	<u>1.—</u>	4.—
Activas transitoricas		4 000.90
Deficit	<u>48 325.47</u>	148 138.90
Deficit La Pùnt		1 354.71
Banca cantunala		
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	707.35	
Legat dr. Felix Calonder	<u>15 000.—</u>	17 707.35
		<u>293.873.70</u>

PASSIVAS

Quen current banca cantunala	—.—	
Crediturs divers	10 590.05	
Crediturs La Pünt	568.80	
Cassa da spargn pers. LR	6 506.40	17 665.25
Emprest Fundaziun Augustin	3 000.—	
Emprest Fond naziunal per vocabularis	46 400.—	
Emprest Fond naziunal per Ouvras Lansel	5 796.—	55 196.—
Passivas transitoricas		6 297.35
Reservas per intents specials		
Per ediziuns linguisticas	109 500.—	
Per ediziuns commemorativas	4 000.—	
Publicaziuns per affons	35 435.60	
Per ovras litteraras novas	2 400.—	
Per ovras musicalas	10 000.—	
Cumissiun da cant	1 500.—	
«La scoleta» feagl per mussadras	146.20	
Cuors mussadras	26 633.95	
Per las scolettas	3 800.—	
Cudischs da scola Sutselva/Plaun	2 200.—	
Lectura Sutselva/Plaun	1 392.—	197 007.75
Banca cantunala		
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	707.35	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 707.35
		<u>293 873.70</u>